

Волошин Х. А.

<https://orcid.org/0009-0003-1314-760X>

Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНИХ МІСІЙ: КОДИФІКАЦІЯ ТА ПРОГРЕСИВНИЙ РОЗВИТОК

Статтю присвячено одній з найменш досліджених тем у праві зовнішніх зносин, оскільки тривалий час правовий статус спеціальних місій не був врегульований договірними нормами. Встановлено, що в сучасних умовах спеціальні місії посідають важливе місце в реалізації зовнішньополітичного курсу держав, оскільки вони можуть функціонувати як при наявності, так і при відсутності дипломатичних відносин між державами. Акцентовано особливу увагу на питаннях, які спонукали держави до необхідності вивчення та розробки окремої конвенції для врегулювання відносин, що виникали у практиці діяльності спеціальних місій. Доведено, що ця конвенція фактично завершила етап конструювання договірної дипломатії у відносинах двостороннього характеру і визначила необхідні параметри для прийняття в подальшому міжнародно-правового акту про багатосторонню дипломатію.

В статті простежено історичну закономірність розвитку системи Віденської конвенційної дипломатії в усіх її проявах (1961, 1963 і 1969 роки) щодо форм і методів. Важливе місце в дослідженні відведено доктринальним підходам вчених-міжнародників, що зробили вагомий внесок в розробку ключових положень конвенції про спеціальні місії у складі Комісії міжнародного права, а також у спеціальних дослідженнях, присвячених цій темі. Досліджено, що проєкт Конвенції розроблявся упродовж тривалого часу і увібрав в себе найкращі напрацювання практики роботи дипломатичних служб різних держав, хоча при цьому її положення не дали відповіді на всі важливі питання щодо функціонування спеціальних місій.

В статті розмежовано поняття «дипломатії ad hoc», яка може застосовуватися у багатосторонніх відносинах, і «спеціальні дипломатичні місії», яким більш властивий двосторонній характер відносин.

Виявлено, що з прийняттям Конвенції спеціальна місія була виділена в якості одного з інститутів права зовнішніх зносин, який має власний зміст і місце в сучасній дипломатичній практиці держав. Зазначено, що на національному рівні доцільно розробити закон, який би регламентував організаційні та правові питання функціонування спеціальних місій.

Ключові слова: спеціальні місії, кодифікація, дипломатія ad hoc, дипломатичне право, постійне дипломатичне представництво, прогресивний розвиток.

Постановка проблеми. В історії дипломатії спеціальні місії вважаються найдавнішою формою реалізації державами зовнішньої політики, яка триває не одне тисячоліття. До середини ХХ століття їх діяльність здійснювалась згідно норм звичаєвого права, що формувалися у вигляді установленої практики і були визнані з боку держав як обов'язкові правила. Ці норми містили в собі елементи релігійних настанов, історичної спадщини, давніх традицій тощо.

З часом такий стан призводив до виникнення певних труднощів і відхилень від існуючих протокольних правил, неоднакового ставлення до обсягу привілеїв та імунітетів серед персоналу

цих місій. Все це в кінцевому підсумку вимагало від держав потребу у врегулюванні відповідними правовими нормами статусу спеціальних місій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До питання кодифікації та прогресивного розвитку інституту спеціальних місій зверталися як вітчизняні, так і зарубіжні автори, які у своїх публікаціях аналізували історію цього питання та вказували на шляхи його вирішення. Серед таких авторів слід виділити наукові праці Сандровського К.К., Репецького В.М., Кузьми В.Ю., Петрася М., Піндіча Д., Бартоша М. та ін.

Постановка завдання. Мета дослідження – охарактеризувати основні етапи кодифікації та про-

гресивного розвитку одного з інститутів права зовнішніх зносин, який стосується спеціальних дипломатичних місій. Для досягнення цієї мети в роботі зроблена спроба з'ясувати фактори, які вплинули на необхідність кодифікації цього інституту; проаналізувати процес трансформації звичаєвих норм у договірні щодо спеціальних місій; виявити ті правові норми, які з'явилися в процесі проведеної кодифікації.

Виклад основного матеріалу. Направлення та прийняття спеціальних дипломатичних місій, як під час, так і після Другої світової війни, стали дуже поширеним явищем. Однак при цьому незабаром виявилось, що далеко не всі положення міжнародного звичаєвого права можуть бути застосовані у практиці таких місій.

З цього приводу науковці зазначали, що саме в цей період держави почали частіше вдаватися до дипломатії *ad hoc*, що з одного боку, спростило та інтенсифікувало міжнародні відносини, а з іншого – створило цілу низку нових проблем, які саме через швидкість і обсяг, з якими це явище увійшло в міжнародне життя, не знайшли належного вирішення ні в практичній, ні в юридичній, ні в доктринальній сфері.

Варто нагадати, що перші проєкти кодифікації звичаєвих норм дипломатичного права мали приватний характер, тобто були роботами окремих вчених-міжнародників або їх об'єднань. До індивідуальних праць можна віднести збірники дипломатичного права за редакцією Гарраті М., Лоді Д. та Бертаккіно Дж. ще у другій пол. XV ст. Вже у XIX та першій пол. XX ст. з'явилися проєкти Блюнчлі Й. К. (1868 р.), Фіоре П. (1890 р.), Песоа Е. (1911 р.), а також Штруппа К. та лорда Філімора (1926 р.). Окремі автори в своїх наукових працях, які стосувалися діяльності спеціальних місій, розглядали їх неорганічним чином та демонстрували нечітке бачення масштабів та складності цього питання [1, с. 2–3].

Що стосується кодифікацій міжурядового рівня, тут необхідно виділити Регламент Віденського конгресу 1815 р., а також Додаток XVII до актів Конгресу, в якому згадувалось про спеціальні місії в ст. 3, яка встановлює, що: «дипломатичні посланці в надзвичайних місіях не мають права на будь-яку перевагу в ранзі» [2]. Доповнені Аахенським протоколом від 21 листопада 1818 р. ці угоди, однак, стосувалися здебільшого регулювання старшинства між дипломатичними агентами, однак не приділяли належної уваги дипломатії *ad hoc*.

Зростання інтенсивності міжнародних відносин між двома світовими війнами спричинило

новий поштовх окремим спробам кодифікації дипломатичного права. Це призвело до укладення латиноамериканськими республіками в 1928 р. Гаванської конвенції про дипломатичних агентів, в якій проводиться чітке розмежування між послами, відрядженими зі звичайними місіями, та послами, відрядженими з надзвичайними місіями. Ст. 2 і 3 зазначають: «дипломатичні посланці класифікуються як звичайні або надзвичайні. Ті, хто постійно представляє уряд однієї держави перед урядом іншої, є звичайними. Ті, кому доручено спеціальну місію, або ті, хто акредитований для представлення уряду на міжнародних конференціях і конгресах або в інших міжнародних органах, є надзвичайними». За винятком питань переваги та етикету, дипломатичні представники, незалежно від їх категорії, мають однакові права, прерогативи та імунітети [3].

В період функціонування Ліги Націй, Комітет експертів з прогресивної кодифікації міжнародного права ще в 1925 р. розглядав питання про необхідність розробки загальної конвенції про дипломатичні зносини, а також підготував проєкт про «дипломатичні імунітети та привілеї». У наступному році Комітет експертів надіслав державам-членам анкету щодо перегляду класифікації дипломатичних агентів. Однак, виявивши протилежну думку великої кількості держав (зокрема, Франції, Німеччини, Великобританії, Іспанії та США), Асамблея Ліги Націй, 27 вересня 1927 р. прийняла рішення не скликати кодифікаційну конференцію з питання дипломатичних імунітетів та привілеїв [4, с. 46].

З цим твердженням погоджується Денза Е., яка зазначає, що жодна з попередніх спроб багатосторонньої кодифікації – положення Віденського конгресу 1815 р., резолюції Інституту міжнародного права 1895 р. і 1929 р., Гарвардський проєкт Конвенції про дипломатичні привілеї та імунітети 1932 р. – не охоплювала сферу дипломатичних зносин настільки ретельно [5, с. 2–3].

Історія розгляду органами ООН теми спеціальних місій тісно пов'язана з історією дипломатичних відносин загалом. Відповідно різні напрацювання, які були проведені до Другої світової війни спонукали Комісію міжнародного права (далі – КМП) під час своєї першої сесії в 1949 р. включити питання про дипломатичні та консульські відносини й імунітети до 14 тем, які мають бути кодифіковані в першу чергу. КМП розпочала роботу над цією проблемою в 1954 р., після того як ГА ООН у 1952 р. (резолюція 685/VII) заклікала її якнайшвидше приступити до кодифікації

питання «дипломатичних відносин та імунітетів» [6, с. 8].

Лише на початку 1960-х р. міжнародне співтовариство нарешті усвідомило зростаюче значення спеціальних місій та необхідність кодифікації цього напрямку дипломатії. Проф. Бартош М. підтримав дану позицію, що КМП, ГА ООН і, насамперед, Конференція ООН з кодифікації дипломатичного права, яка відбулася у Відні в 1961 р., підтримали позицію, що з огляду на майбутній розвиток відносин між державами в сучасному міжнародному суспільстві необхідно провести кодифікацію норм, що стосуються спеціальних місій [7, с. 46].

Основною метою кодифікаційної роботи було надання визначеності звичаєвим нормам та врегулювання питань, які через свою новизну або недостатню закріпленість у практиці держав не дозволяли виявити існування звичаєвих норм на момент кодифікації.

Ця ситуація вимагала від членів Комісії міжнародного права пояснити та обґрунтувати свою принципову позицію щодо проблеми кодифікації правил про спеціальні місії, при розробці яких в міру можливості були би використані вже існуючі норми права. Цей процес був направлений на дослідження питань, пов'язаних з поточними потребами, і не мав іншого вибору, як відійти від існуючих правил і створити нові з урахуванням сучасних міжнародних відносин. Іншими словами, КМП мала зіткнутися з проблемою повного створення нової системи норм [7, с. 47].

Спеціальний доповідач на XII сесії КМП запропонував у 1960 р. застосувати «метод аналогії» і встановити подібності та відмінності між *ad hoc* та постійною місією. Але виявилось, що такий метод є дещо оманливим, оскільки спеціальні місії відрізняються від звичайних, і це вимагало своїх «спеціальних» правил. Тому не було можливості застосувати цей метод, за яким при формулюванні переважної більшості правил щодо спеціальних місій слід було б застосовувати правові рішення, до яких КМП дійшла при формуванні правил про постійні дипломатичні місії. Основна ідея полягала в тому, щоб правила про спеціальні місії були лише доповненням до Конвенції про дипломатичні зносини [8, с. 16].

Коментуючи цю доповідь, Доннарумма М. Р. відзначила, що це перший проєкт кодифікації на цю тему і він надзвичайно стисло відобразив неадекватну та часто суперечливу нормативну реальність [1, с. 35]. Аналогічної думки дотримувалися відомі юристи-міжнародники Бартош М. та Фер-

дросс А., акцентуючи увагу на тому, що доповідач не зміг орієнтуватися на вже існуючі надійні правові норми, через що його роботу назвали «піонерською» [7, с. 47].

Але в той же час, на основі доповіді [9, с. 108–117] КМП підготувала проєкт трьох статей, який став результатом «попереднього вивчення» питання і розробила рекомендації щодо правил, що стосуються спеціальних місій. Генеральна Асамблея ООН схвалила ці статті, підкресливши, що вони є результатом лише попереднього дослідження і що час, який був у розпорядженні Комісії, не дозволив їй провести ґрунтовне дослідження цього питання [10, с. 88–89].

Ще на Віденській конференції 1961 р. стало очевидно, що робота КМП над кодифікацією норм про спеціальні місії не була достатньо результативною. В ній бракувало однастайності щодо форми, в якій кодифікація повинна бути введена в дію. З цього приводу Бартош М. підтвердив, що коли цей процес розпочався, стало очевидно, що існуючих норм недостатньо, і до того ж, в більшості випадків вони не відповідають потребам сучасного міжнародного співтовариства, що вимагає розробки нових правил щодо умов та функціонування спеціальних місій. Коли КМП приступила до кодифікації норм щодо спеціальних місій, ця проблема проявилася в усій своїй гостроті [7, с. 46].

На першому та початковому етапі кодифікаційної роботи (1957–1962 рр.) КМП не приділяла достатньої уваги ані способам, ані процедурі розробки загальних правил про спеціальні місії, оскільки через теоретично не вирішені питання відбулося надмірне їх спрощення.

У своєму першому підготовленому звіті Бартош М. відзначив, що його потрібно розглядати як попередній, а не остаточний, оскільки питання спеціальних місій не має чітко визначених рішень, як в літературі, так і на практиці, оскільки не існує загальноновизнаних прецедентів щодо низки проблем, що охоплюються цією темою, а практика держав є дуже різноманітною і відрізняється між собою. Мета цього звіту полягала в тому, щоб підняти низку проблем, винести їх на розгляд КМП з метою отримання від неї пропозицій та вказівок для підготовки остаточного проєкту, оскільки «піднята справа є новим питанням, що стосується встановлення правил, і, фактично, новим явищем у міжнародних відносинах» [11, с. 69].

Щодо змісту його доповіді, поставало питання про те, чи слід розглядати поняття дипломатії *ad hoc* повністю за аналогією з поняттям постійної

дипломатії. Хтозна, чи можливо було виходити з того, що резидентна дипломатія є звичайною, а дипломатія *ad hoc* є винятковою, оскільки історія засвідчує, що аж до Вестфальських договорів і навіть до Віденського конгресу резидентна дипломатія була лише винятком. Існуючі правила не могли автоматично застосовуватися до дипломатії *ad hoc*. На думку голови Комісії необхідно було розробити такий набір спеціальних правил, який дозволяє краще зберегти історичну спадковість з раніше існуючими правилами, що стосуються спеціальних місій, або розробити нові правила, що поєднують кодифікацію в строгому сенсі з прогресивним розвитком [12, с. 2–3].

На XXIII і XXIV сесіях ГА ООН Шостий комітет розглянув пункт «Проект конвенції про спеціальні місії» на основі проекту, прийнятого КМП. Вирішивши на цьому етапі залишити осторонь ст. 1 (про використання термінів), Шостий комітет розглянув і прийняв 29 із 50 статей у два етапи. На першому етапі він розглянув ст. 2–29 та ст. 31 і передав їх усі до Редакційного комітету в оригінальному або зміненому вигляді. На другому етапі він розглянув тексти, рекомендовані Редакційним комітетом, і прийняв їх, як правило, без змін. ГА ООН своєю Резолюцією 2419(XXIII) від 18 грудня 1968 р. включила розгляд проекту конвенції до порядку денного своєї чергової сесії [13, с. 88].

Загалом, на нашу думку, можна виділити, що другий етап кодифікаційного процесу (1963–1968 р.) інституту спеціальних місій доцільно вважати період роботи проф. Бартоша М. як спеціального доповідача і його представлених чотирьох доповідей. Його теоретичні напрацювання знайшли своє відображення у тексті проекту Конвенції.

Третій етап роботи щодо кодифікації та прогресивного розвитку інституту спеціальних місій в рамках ООН (1969 р.) стосується прийняття Конвенції про спеціальні місії (далі – КСМ) та інших документів, пов'язаних з нею.

На останньому етапі прийняття КСМ, деякі держави, такі як Франція та Велика Британія, домагалися зміни проекту, щоб майбутня Конвенція стосувалася лише вузького кола питань спеціальних місій, які держави використовують у двосторонніх відносинах, а також щоб особливий режим для спеціальних місій був би прирівняний до того, яким користується консульський персонал і консульства в цілому. Вимоги щодо прирівнювання пільг висували переважно члени Ради Європи (РЄ), які сформулювали єдину позицію. Від

їхнього імені на засіданні ГА ООН активно виступали, передусім, Франція та Велика Британія.

Як відзначає Доннарума М. Р., в процесі своєї роботи КМП випустила з уваги справжній обсяг і межі з тією лише різницею, що цей проект лише посилався на правила про дипломатичні привілеї та імунітети; з іншого боку, остаточний проект КМП і Конвенція містять конкретні положення, навіть якщо вони майже повністю змодельовані на основі статей Віденської конвенції про дипломатичні зносини (далі – ВКДЗ) [14, с. 46].

Проект статей про спеціальні місії належить до сім'ї Віденських конвенцій про дипломатичні і консульських зносини. Як зазначила КМП в Резолюції, ухваленій на своєму 940-му засіданні, проект завершив «роботу з кодифікації, яка вже була проведена щодо дипломатичних і консульських зносин». Очевидно, що існувала подібність між діяльністю та цілями спеціальної місії та постійного представництва, а тому ВКДЗ стала важливою частиною основи для роботи над проектом Конвенції про спеціальні місії. Однак, як зазначила КМП, спеціальні місії, як за своїми функціями, так і за своєю природою, є інститутом, відмінним від постійних місій.

Як наслідок, КСМ, яка була сформована на основі проекту, розробленого КМП, кодифікувала і «прогресивно розвинула» звичаєве право дипломатії: уточнила і посилила його, пристосувала його зміст до сучасних умов і перезапустила його у більш вражаючій формі багатосторонньої конвенції [15, с. 110]. Об'єктом і метою КСМ стала кодифікація всіх основних питань, пов'язаних з обміном спеціальними місіями. Її преамбула визначає мотиви та обставини, які призвели до кодифікації норм про спеціальні місії.

Якщо розглядати весь кодифікаційний процес, то спочатку перед КМП стояло два попередніх питання. Перше полягало в тому, чи має дипломатія *ad hoc* якусь основу, окрім міжнародного права і чи існують нормативні правила позитивного міжнародного публічного права, що стосуються спеціальних місій і КМП вагалася між трьома різними підходами. По-перше, обмежене застосування до спеціальних місій правил, що стосуються постійних місій, запропоноване Сандстромом А. Е. На його думку, такий підхід був нереалістичним, оскільки між звичайними місіями та спеціальними місіями було занадто багато відмінностей. По-друге, теорія інтеграції, яку відстоював Арчага Х., згідно з якою всі положення дипломатичного права, що стосуються постійних місій, застосовуються також до спеціальних місій,

хоча необхідні додаткові положення, щоб врахувати особливий характер цих місій. Хоча він не повністю погодився з цією теорією, він вважав її більш привабливою, ніж першу. Третій підхід належав Фіцморісу Д., який наполягав на тому, що правила, що стосуються постійної дипломатії, наскільки вони застосовуються до конкретних випадків, повинні застосовуватися, *mutatis mutandis*, до дипломатії *ad hoc* [12, с. 3]. По-суті, відповідь на перше питання була надана Бартошем М., який на основі широкого аналізу практики держав зробив висновок про відсутність спадковості між старою і новою спеціальною дипломатією. Оскільки пізніше вона була покликана виконувати функції, раніше невідомі, існуюче міжнародне право не могло адекватно їх регулювати. Тому перед КМП постало завдання розробити новий міжнародний документ, повністю присвячений спеціальним місіям [6, с. 56].

Друге питання стосувалося чіткого змісту концепції про спеціальну дипломатію. Відповідь про визначення рамок і розуміння концепцій *ad hoc* дипломатії – було важче знайти через надзвичайну різноманітність тимчасових місій. На пропозицію проф. Бартоша М., з одного боку спочатку КМП знайшла відмінності *diferentia specifica* між тимчасовими місіями, а з іншого – розмежувала численні спеціалізовані та постійні місії, які відрізняються від дипломатичних місій. На наступному етапі КМП прийняла «тимчасовість тривалості» як істотну ознаку *ad hoc* місії, незалежно від того, чи її функції мають первинне політичне значення, чи чисто технічний характер. Відповідно КМП прийняла обмежену тривалість місії як її визначено у четвертій доповіді проф. Бартоша М. [8, с. 18].

Якщо проаналізувати кодифікацію КМП, можна підкреслити, що на XXI-й сесії 1967 р., то КМП прийняла думку, що майбутня Конвенція, повинна обмежуватися терміном «спеціальна місія», який держави використовують у своїх двосторонніх відносинах одна з одною. Пізніше таку ж позицію було прийнято КСМ. Однак ці питання були предметом різних обговорень та різних інтерпретацій окремими представниками різних держав. З цієї причини було погоджено, що деякі види спеціальних місій слід додатково включити до положень Конвенції.

Спеціальна (тимчасова) дипломатія – це загальний термін, який використовується сучасними міжнародними структурами для оголошення конкретного та специфічного завдання. Порівняно з регулярними (класичними, традицій-

ними та постійними) місіями, які держави використовують у сучасних міжнародних відносинах, дипломатія *ad hoc*, оскільки вона є тимчасовою, встановлюється на певний період часу. «Дипломатія *ad hoc*» є ширшим терміном порівняно з терміном «спеціальна місія». Отже, спеціальна місія – це форма дипломатії *ad hoc*, яка інституціоналізована в практиці держав у їхніх взаємних відносинах [16, с. 40].

Поняття дипломатії *ad hoc* охоплює також такі різні ситуації, як саміти, послы-посланці, виконавчі агенти, шаттл-дипломатія, спостерігачі та делегати на міжнародних конференціях або конгресах (наприклад, конференція з гуманітарного права, НБСЄ, роззброєння), офіційні візити глав держав, глав урядів, міністрів закордонних справ або інших членів уряду та їх супровід, протокольні та церемоніальні місії, посланці, спеціальні посланці де-факто урядів, воюючих сторін або повстанців, делегації або комісії з конкретними завданнями політичного або технічного характеру, члени міжнародних трибуналів тощо.

У зв'язку з цим необхідно врахувати й існуючу точку зору, що термін «спеціальна місія» використовується замість «місія *ad hoc*» не тому, що він забезпечує більшу точність, а тому, що він був більш присутній у сучасному вжитку в літературі, на практиці держав та найбільш правильно позначав дану форму дипломатичних зносин.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що вперше в літературі міжнародного права термін «спеціальна місія» був використаний у правових документах, прийнятих установами ООН. Однак повна відмова від терміну «*ad hoc* дипломатія» та прийняття терміну «спеціальна місія» відбулася лише у 1964 р. за пропозицією Аго Р., який вважав, що таке визначення та зміна термінів також будуть вигідними для представників держав, які виступатимуть у якості дипломатів [17, с. 115]. Це твердження було не лише історичним аргументом, але й суттєвим доповненням до існуючої доктрини міжнародного права. Таким чином, спеціальна місія була виділена як сучасний інститут, який має нову роль, зміст і місце в сучасній практиці держав, відмінні від її попередньої ролі. На переконання автора, доцільно розробити закон, який би детально регламентував процедуру утворення спеціальних місій, функціональні обов'язки глави та членів спеціальної місії та інші організаційно-правові питання.

Не зважаючи на те, що було прийнято термін «спеціальні місії», термін «*ad hoc* дипломатія» використовувався протягом тривалішого періоду

часу, особливо представниками урядів. Основна характеристика спеціальної місії проявляється в тому, що вона є особливою категорією спеціальної дипломатії *ad hoc*, яка використовується лише між державами, як рівноправними суб'єктами міжнародного права, і цей вид правовідносин надає особливого виміру цій місії як інституту [18, с. 70].

З огляду на вищевикладене, можемо підсумувати, що вся практична робота з питань кодифікації і прогресивного розвитку інституту спеціальних місій в рамках органів та установ ООН (КМП, Шостий комітет, ГА ООН) – тривала

з 1957 до 1969 р., від перших ідей про створення правової основи і до самого прийняття КСМ та Факультативного протоколу про обов'язкове врегулювання спорів. Низка аспектів отримали своє правове підґрунтя, але разом з тим, окремі питання на практиці потребують подальшого правового регулювання та відповідної систематизації. При цьому на сучасному етапі окремі напрацювання на регіональному рівні в рамках РС, а саме діяльність САНДІ (Committee of Legal Advisers on Public International Law), заслуговують на окрему увагу та будуть проаналізовані в майбутньому.

Список літератури:

1. Donnarumma M. R. La diplomazia «ad hoc», Napoli, 1968. 162 p.
2. General Treaty, signed in Congress, at Vienna, June 9, 1815, with the acts thereunto annexed. URL: <https://sas-space.sas.ac.uk/7604/392/A00047.pdf> (last accessed: 12.02.2026).
3. Havana Convention on Diplomatic Officers, 1928. URL: <https://grberridge.diplomacy.edu/resources/havana-conventions/> (last accessed: 12.02.2026).
4. Gialdino Carlo Curti. Lineamenti di diritto diplomatico e consolare. Presso la G. Giappichelli editore – Torino, 2015. 571 p.
5. Denza E. Diplomatic Law. Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations. Oxford. Oxford University Press. 4th ed., 2016. 453 p.
6. Dembinski L. The Modern Law of Diplomacy: External Missions of States and International Organizations. Martinus Nijhoff Publishers, 1988. 282 p.
7. Bartoš M. L'influence d'Alfred Verdross sur l'élaboration de la Convention sur les missions spéciales. Internationale Festschrift für Alfred Verdross: zum 80. Geburtstag. 1971. Z. 45–54.
8. Simoniti I. Specijalne misije. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, 1995. 72 p.
9. Report by A. E. F. Sandström, Special Rapporteur. *Ad hoc* Diplomacy. Document A/CN.4/129. *Yearbook of the International Law Commission*. 1960, Vol. II. P. 108–117. URL: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_1960_v2.pdf (last accessed: 17.01.2026).
10. Document A/CONF.20/10/Add.I. Resolution on Special Missions adopted by the Conference. Extract from Vol. II of the Official Records of the United Nations Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities (Annexes, Final Act, Vienna Convention on Diplomatic Relations, Optional Protocols and Resolutions). Vienna, Austria 2 March – 14 April 1961. P. 89–90 URL: https://legal.un.org/diplconf_records/1961_dipl_intercourse/docs/english/vol_2/a_conf20_10_add1.pdf (24.01.2026).
11. Report on Special Missions by Mr. Milan Bartoš, Special Rapporteur. A/CN.4/166. Special missions. *Yearbook of the International Law Commission* 1964. Vol. II, Chapter III. P. 69–89. URL: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_166.pdf (last accessed: 20.01.2026).
12. A/CN.4/SERA/1964.YEARBOOK OF THE INTERNATIONAL LAW COMMISSION.1964Summary records of the sixteenth session. 11 May-24 July 1964. . Vol I. 412 p. URL: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_1964_v1.pdf (last accessed: 15.01.2026).
13. Resolution 2419 (XXIII) of 18 December 1968. Draft Convention on Special Missions. P. 88. URL: https://digitallibrary.un.org/record/202793/files/A_RES_2419%28XXIII%29-EN.pdf?ln=fr (last accessed: 24.01.2026).
14. Donnarumma M. R. La Convention sur les missions spéciales (8 décembre 1969). *Revue belge de droit international*. 1972. № 8. P. 34–79.
15. Berridge G. R. Diplomacy. Theory and Practice. 4th edition. Palgrave Macmillan: London, 2010. 282 p.
16. Pindić D. Specijalne misije u savremenom medjunarodnom pravu. Institut za medjunarodnu politiku i privredu. Beograd, 1985. 376 s.
17. Second Report on Special Missions by Mr. Milan Bartoš, Special Rapporteur. A/CN.4/179. *Yearbook of the International Law Commission*. 1965. Vol. II. P. 110–144. URL: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_179.pdf (last accessed: 08.02.2026).
18. Корбајрам А. Спеціјаните (Ad hoc) мисии во меѓународното право. Master Thesis. Скопје, Јуни, 2014. 77 p. URL: https://www.scribd.com/document/419607306/Azam-Korbayram-2014-Master-Thesis-pdf?language_settings_changed=English (last accessed: 10.02.2026).

Voloshyn K. A. THE LAW OF SPECIAL MISSIONS: CODIFICATION AND PROGRESSIVE DEVELOPMENT

The article is devoted to one of the least explored topics in the law of external relations, as for a long time, the legal status of special missions was not regulated by treaty norms. It has been established that in modern conditions, special missions occupy an important place in the implementation of the foreign policy of states, as they can function both in the presence and in the absence of diplomatic relations between states. Particular attention is focused on the issues that prompted states to the necessity of studying and developing a separate convention to regulate the relations arising in the practice of special missions. It is proved that this convention effectively completed the stage of constructing treaty diplomacy in bilateral relations and defined the necessary parameters for the subsequent adoption of an international legal act on multilateral diplomacy.

The article traces the historical pattern of the development of the Vienna Convention diplomacy system in all its manifestations (1961, 1963, and 1969) regarding forms and methods. An important place in the study is given to the doctrinal approaches of international law scholars who made a significant contribution to the development of the key provisions of the Convention on Special Missions within the International Law Commission, as well as in special studies dedicated to this topic. It is researched that the draft Convention was developed over a long period and incorporated the best practices of the diplomatic services of various states, although its provisions did not provide answers to all important questions regarding the functioning of special missions.

The article distinguishes between the concepts of “ad hoc diplomacy”, which can be applied in multilateral relations, and “special diplomatic missions”, which are more characterized by a bilateral nature of relations.

It is revealed that with the adoption of the Convention, the special mission was identified as one of the institutions of the law of external relations, which has its own substance and place in the modern diplomatic practice of states. It is noted that at the national level, it is advisable to develop a law that would regulate the organizational and legal issues of the functioning of special missions.

Keywords: *special missions, codification, ad hoc diplomacy, diplomatic law, permanent diplomatic mission, progressive development.*

Дата першого надходження статті до видання: 21.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.05.2026